THE ISRAELITE PRESS The only Jewish Newspaper in Western Canada.
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—62 213
Winnipeg — Manitoba

מען קאָן צו זיי קיין טענות ניט האָבן

אין די מערב פראָווינצן, וואו די רעגירונג טיילט אויס דאָס יאָר זריעה צו נויטבאַדערפטיקע פארמערס, דאַרפן די מוניציפאַליטעטן באַטייליקן זיך אין דער פארטיילונג. גאַראַנטירנדיק 25 פּראָצענט פון די מעגלאַכע פארלוסטן וואָס די רעגירונג קאָן האָבן, ווען די פארמערס וועלן ניט זיין בכח צו באַצאָלן פאַר דער זריעה וואָס זיי קריגן אויסגעלייט. באַריכטעט איצט פרענק עלייעסאָן, סעקרעטאַר פון די יונייטעד פארמערס, אז א סך מוניציפאַלע ראַטן אין סאַסקאַטשעוואַן זאָגן זיך אָפּ פון צו נעמען אויף זיך די אחריות פאַר די 5 2פּראָצענט פון די פארלוסטן, און די נויטבאַדערפטיקע פארמערס פון יענע־מוניציפאַליטעטן קאָנען אַזוי ניט קריגן די זריעה פארטיילט פון דער רעגירונג.

מר. עלייעסאָן האָט נאָך ניט אויסגעפונען גענוי וואָס זיינען די אורזאַכן פארוואָס די דאָזיקע מוניציפאַליטעטן ווילן ניט פארטיילן קיין זריעה. ער איז זיך אָבער משער, אז דאָס איז דערפאַר ווייל די דאָזיקע מוניציפאַליטעטן גלויבן ניט אז עס זאָל זיך לוינען צו זייערע פעלדער דאָס יאָר, און ער זאָגט דערפאַר אז אויב קערפערשאַפטן האָבן אַזא שטאַנדפּונקט, וואָלט יעדער פארמער פאַר זיך געמאַכט גוט איבערלייגן זיך, אויב עס לוינט זיך אים זייער.

און מען קאָן באמת צו די מוניציפאַליטעטן קיין טענות ניט האָבן, אויב זיי ווילן ניט העלפן צו פארגרעסערן די פּראָדוקציע פון תבואה דאָס יאָר. אויב די פארמערס ליידן אַזוי שווער פון אן איבערפלוס פון תבואה, און אויב צוליב דעם זיינען די פריין אַזוי נידריק אַז זיי באַצאָלן זיי ניט, אפילו די פּראָדוקציע הוצאות, האָט פאַר זיי קיין זינען ניט צו זייען אַ סך, כדי צו האָבן מער אַנווער.

די מערב קאַנאַדער פארמערס קאָנען געהאָלפן ווערן אַדער דורך נייע מערק און אַ פארגרעסערטן געבריוך פון תבואה. אַדער דורך אַ פארקלענערטער פּראָדוקציע און העכערע פריין. די נייע מערק זיינען אָבער אַ זאַך פון ספּעקולאַציע, און דער פארמער אליין קאָן זיך העלפן מיט זיינע אייגענע כחות בלויז דורך שניידן די פּראָדוקציע. יעדנפאַלס, איז דאָס דער איינציקער מיטל וואָס ליגט אויבנאויף. און אָן דעם מיטל וועלן זיך ווארשיינלאַך כאַפּן זייער אַ סך פארמערס.

דער חסרון אָבער איז, וואָס פון די העכערע פריין וואָס קאָנען זיין אַ פּועל־יוצא פון דער פארקלענערטער פּראָדוקציע, וועלן געניסן בלויז די פארמערס וואָס וועלן האָבן זייערע פעלדער פארזייט. אויב די נויטבאַדערפטיקע פארמערס וועלן קיין זריעה ניט קריגן, וועלן זיי זיין נאָך אין אַן ערגערע לאַגע קומענדיקן יאָר. די פארקלענערונג פון די פארזייטע שטחים דאַרף דערפאַר ניט אויספאַלן איינגאַנצן אויפ'ן חשבון פון די נויטבאַדערפטיקע פארמערס, נאָר דאַרף גלייך פארטיילט ווערן, און די וואָס האָבן ניט קיין זריעה דאַרפן אַזעלכע קריגן. זיי זאָלן ניט זיין געצוואונגען צו פארלאָזן זייערע פארמס, און לויפן אין שטאָט צו פארגרעסערן די רייען פון די אַרבעטלאָזע.

די בריטישע אַרבעטער רעגירונג פאַר אַ קריזיס

די בריטישע אַרבעטער רעגירונג פון פּרעמיער מאַקדאָנאַלד האָט פאַר די קאַרגע צוויי יאָר פון איר עקזיסטענץ שוין דורכגעמאַכט אַ היכש ביסל קריזיסן. אָבער איצט שטייט זי פּנים־אַל־פּנים מיט אַ נייעם קריזיס, וועלכן מען צווייפלט אויב זי קאָן דורכמאַכן בשלום.

דער קריזיס קומט דעם דאָנערשטאָג, ווען די קאָנסערוואַטיוון וועלן אַריינטראָגן אין הויז אַ פאַרדאַמענדן רעזאָלוציע קעגן דער רעגירונג. פאַר איר דורכפאַל איז דער אַרבעטסלאָזיקייט פּראָגע. דאָס איז אייגנטלאַך אַ פארשלאָג פון אומצוטרוי, און, אויב די קאָנסערוואַטיוון רעזאָלוציע וועט קריגן אַ מערהייט, וועט פּרעמיער מאַקדאָנאַלד מער ניט קאָנען אַראָפּשליי־גען דעם דורכפאַל ווי ער האָט געטאָן אין אַנדערע פאַלן, נאָר ער וועט מוזן רעזיגנירן.

דאָס איז ניט דעם ערשטן מאָל, וואָס די קאָנסערוואַטיוון טראָגן אַריין אין הויז אַזאַ אומצוטרוי רעזאָלוציע. ביז איצט זיינען אָבער דער רייען פון דער אַרבעטער פארטיי און פון די ליבעראַלן געווען מער אַדער ווייניקער געאייניקט, און זייערע פאַראייניקטע שטימען האָבן פארהיט די רעגירונג פון אַ דורכפאַל.

איצט איז אָבער די ליבעראַלע פארטיי גרינדלאַך געשפּאַלטן, און די גרופּע אונטער דער פירערשאַפט פון סער דזשאָן סיימאָן איז ניט ווייניקער אַנטשלאָסן פטור צו ווערן פון דער "סאָציאַליסטישער" רעגירונג, ווי די קאָנסערוואַטיוון. הויפּטזאַכלאַך מיט זייערע הילף איז שוין די קאָנסערוואַטיוון געלונגען שוין אייניקע מאָל צו שלאָגן די רעגירונג אין אירע וויכטיקע געזעצן פּראָיעקטן, כאָטש פּרעמיער מאַקדאָנאַלד האָט צוליב די דורכפאַלן ניט געוואָלט רעזיגנירן.

איצט וועט די סיימאָן גרופּע זיכער שטימען מיט די קאָנסערוואַטיוון, און, אויסער דעם, איז די רעגירונג נאָר ניט זיכער מיט אירע אייגענע רייען. אויסער סער אַסוואַלד מאַסלי און זיינע מקורבים, וואָס שטייען שוין איינגעלאַך אויסער דער אַרבעטער פארטיי, קאָן זי זיך אויך ניט שטאַרק פאַרלאָזן אויף די לינקע מיטגלידער פון דער פארטיי, וועלכע זיינען אויך אומצופרידן מיט איר אַרבעטסלאָזיקייט פּאָליטיק, כאָטש ניט פונ'ם זעלבן שטאַנדפּונקט וואָס די קאָנסערוואַטיוון.

די עקזיסטענץ פון דער אַרבעטער רעגירונג וועט דערפאַר היינגען אויף משקולות דעם דאָנערשטאָג. און ס'איז ווארשיינלאַך, אַז זי זאָל די אַטאַקע ניט אויסהאַלטן אין גרויס בריטאַניע זאָל באַלד האָבן נייע אַלגעמיינע וואַלן.

אין די רעגירונג וואָלט זיכער ניט געוואָלט האָבן קיין אַלגעמיינע וואַלן פונקט איצט, אין דעם שאַרפסטן מאָמענט פונ'ם קעקאַמישן קריזיס אין לאַנד. — זייער אַן אומגינסטיקע צייט פאַר וואַלן פונ'ם שטאַנדפּונקט פון אַ רעגירונג.

נעפּערלאַכע פארקער פונקטן אויף דער נאָרט־ענד

מיר האָבן ניט קיין סטאַטיסטיקס וועגן דעם ענין, אָבער פון די נייעסן וועגן אוטאָמאָביל עקסידענטן אויף דער נאָרט־ענד קאָן מען אורטיילן, אַז אויף סאָלטער סטריט, צווישן דער סאָלטער בריק און אַן ערך מאָנטענען עזוי, פאַסירט די גרעסטע צאָל עקסידענטן פון וועלכער ס'איז אַנדער גאַם. אפשר בלויז דורך אַ צופאַל, זיינען די ראָגן פון מעגנוס און באַראָוס דאָ ריי־כער מיט עקסידענטן, ווי די אַנדערע.

סאָלטער סטריט איז איינע פון די וויכטיקסטע אַרטעריעס אויף דער נאָרט־ענד, מיט אַ גרויסן פארקער. ס'איז ניט קיין ברייטע גאַס, און דערצו איז עס הויפּטזאַכלאַך אַ וואוינונג גאַס. וואָס פארגרעסערט די געפאַרן פונ'ם פארקער, צוליב די קינדער וואָס שפּילן זיך אָפּט אין דער גאַס. מאַטאַריסטן שאַצן אָבער קאָנטיק ניט אָפּ ווי געהעריק די געפאַרן פון דער גאַס, מיט אירע קורצע קוואַרטאַלן, אָפּן פון ביידע זיינען פאַר וויכטיקע דורכגאַנג עוועניוס. און זיי פליען דאַרטן אָפּט, גלייך ווי זיי וואָלטן עס געפאַרן איבער אַן אָפענעם אויסערשטאַטיקן וועג.

די מאַטאַריסטן פון די זייטיקע גאַסן שאַצן אויך אָפט ניט אָפּ די גע־פאַרן, און קוקן זיך ניט ווי געהעריק אַרום ווען זיי קרייצן איבער סאָלטער סטריט. עס זיינען דאָ "סטאָפּ" שילדן, אָבער ניט אומעטום. און אַזוי ווי פּאָליציסטן זיינען דאָ זעלטן, ווערן זיי אָפּט איינגאַרירט אפילו וואו זיי זיינען.

די גאַס געפינט זיך אין סאַמע הארץ פונ'ם אידישן געגנט. און מיר ציען דערפאַר די באַזונדער אויפמערקזאַמקייט פון אונזערע אידישע לעזער צו די געפאַרן פון דער גאַס.

די מאַטאַריסטן מוזן דאָס האַלטן אין זינען, אָבער די פּאָליציי האָט אויך געמעגט האַלטן מער אין זינען די דאָזיקע גאַס און אַכטונג געבן בע־סער, אַז די פארקער רעגולאַציעס זאָלן דאָ בעסער אָפּגעהיט ווערן.

אידן אין שוועדן

(ספּעציעל פאַר ד. א. וו. דורך "איטא")
פון צ. ה. וואַקסמאַן

ערגעץ אין א שוועדישן מוזעאום גע־פינען זיך דריי קאַנאַנען וועלכע טראָגן די נעמען פון די אבות אברהם, יצחק און יעקב.

דאָס אַליין איז ניט קיין לעגענדע, דאָס איז א פאַקט, א טאַט זאַך, אין וועלכער יעדער קאָן זיך ביי היינטיקן טאָג אי־בערצייגן. אַרום דעם האָבן זיך געשאָפן א רייע לעגענדן, אויף וועלכע עס איז ניט דער פּלאַץ זיך אָפּצושטעלן אין א קורצן צייטונגס אַרטיקל. איך וויל אָבער דאָ איבערגעבן פון וואַנען די דאָזיקע כלי משחית זיינען געקומען צו אַזעלכע גע־הויבענע נעמען.

דאָס איז געווען אין א צייט נאָך די גרויסע מפּלות פון די שוועדישע אַרמיי־ען, די מאַסן, דער שוועדישער המון האָט געזוכט א שעיר לעזזל אין די אידן, האָט מען זיך אין איינעם א טאָג פאַרוואַמלט אויפן מאַרק פּלאַץ אין גענומען שרייען "טויט יודא . . . " און אַט נאָך א ווייל וואָלט זיך געשאָפן א מוראַ'דיקע קאַ־טאַסראָפע. דער המון, געהעצט פון פינ־סטערע גלחים האָט זיך א צעיושעטער געוואָרפן אויף די טויערן פון דער אידי־שער קעניג, אָבער אין דעם לעצטן מאָ־מענט איז דערשיינען דער שוועדישער קעניג אַ דער שפּיץ פון אַ קליינער אָפּ־טייונג שוועדישע סאָלדאַטן, וועלכע האָ־בען מיט זיך געפירט דריי קליינע קאַ־נאָנען. ער האָט די קאַמפּאַניע סאָלדאַטן מיט די קאַנאָנען אַוועקגעשטעלט און אַן אייזערנע וואַנט קעגן דעם צעוויילדעוועטן המון און מיט אַ קלאָרן אָבער שטרייג־נער שטימע האָט ער אויסגערופן צום המון:

— זאָל קיין איינער פון אייך ניט וואַגן אויפהיטן א האַנט קעגן א אידן!... גייט אהיים יעדער צו זיין אַרבעט, אַדער דער גאָט פון אברהם, יצחק און יעקב מיט אייך באַלד ריידן דורך די מוילער פון די דאָזיקע קאַנאָנען — און ער וועט זיך אָנגענעמען פאַר זיינע פאַר־פאָלגטע קינדער פון ישראל . . . ריי דאָ־זיקע היסטאָרישע דריי קאַנאָנען האָבן פון יענעם טאָג אָן באַקומען די נעמען פון די אבות און די שוועדישע אידן האָ־בען זיך געפילט גאַנץ גוט אונטערן שוץ פון די דאָזיקע קופּערנע פאַרטרעטער פון אברהם, יצחק און יעקב . . .

איך ווייס ניט צו זאָל איך דאָס צו־שרייבן צום חשבון פון די דערמאָנטע קאַנאָנען, דער פאַקט אין אָבער דאָס אין שוועדן ווייסט מען ביז היינטיקן טאָג ניט פון אַזאַ זאַך ווי אַנטיסעמי־טיזם.

בסך הכל געפינען זיך אין גאַנץ סקאַנ־דינאַוויע אַן ערך 13-12 טויזנט אידן, פון די דאָזיקע לעבן לערך זעקס טויזנט אין שוועדן.

די דריי הויפּט קהלות זיינען שטאָ־קהאָלם, געטאַבאַרג און מאַלמע.

מיר וועלן אָנהויבן ביי דער לעצטער, מאַלמע.

דריי שעה רייזע מיטן שיף פון דעם דייטשן האָפן זאַסניץ קומט איר אָן אין מאַלמע. די שטאָט וועלכע ליגט אינגאַנ־צען א שעה רייזע פון דער דענישער הויפּט שטאָט קאָפּענהאַגן און זי איילט אומגעפער: הונדערט טויזנט איינוואוינ־נער אונטער וועלכע עס לעבן ביז 150 אידן, און איז, אַזוי צו זאָגן, דער אידישס־טישע פון אַלע קהלות אין שוועדן. מחמ־מת דער גרעסטער טייל פון די אידן אין מאַלמע זיינען אַהער איינגעוואַנדערט גע־וואָרן פון רוסלאַנד און פון פּוילן. די היינטיקע קהלה איז נאָך א יונגע, ערשט אַן 25-20 יאָר אַלט אַלס א קהלה. איך זאָג די "היינטיקע" קהלה ווייל ווי עס איז פעסטגעשטעלט לויט אַלטע דאָקו־מענטן פון "שטאָט הויז" האָבן דאָ שוין אין 17טן יאָרהונדערט געלעבט אידן, וועלכע האָבן זיך מיט דער צייט אַסימי־לירט אָדער אויסגעוואַנדערט נאָך דער הויפּטשטאָט שטאָקהאָלם און א טייל האָ־בען איבערגעוואַנדערט אין דעם שכנות'־דיקן דייטשלאַנד.

פון א נייסטיקן אידישן לעבן איז דאָ קיין סך ניט צו דערציילן. עס איז דאָ א פאַראַן א אַלטן סינאַגאָגע אין וועלכער טראַ־כטן מען וואוינט לויט דער אַלטער טראַ־דיציע. און דאָסאַיז דער איינציקער פאַקט וואו עס טרעפן זיך צעצוויי די מאַלמער אידן. דער אויבער ראַבינער פון מאַל־מע, הרב דר. וואַלשטיין, אַן אַמאָליקער "ישיבה בחור" פון פּרעסבורגער ישיבה, האָט זיך פאַר מיר שטאַרק באַקלאָגט, עס איז ניטאָ דאָ ביי וועמען א קינד זאָל לערנען. די יונגע וואַקסט אויס אַן אַ־דישקייט און גייט אַוועק אויף פרעמדע וועגן . . . לעצטנס איז געמאַכט גע־וואָרן מצד עטלאַכע מאַלמער אידן א גרויסע אַנשטרענגונג צו גרינדן א העב־ראַאישע שולע, דערווייל איז דאָס נאָך בלייבט נאָר צו ווינשן דער דאָזיקער אונ־טערנעמונג לאַנגע יאָר.

פופצן מינוט רייזע פון מאַלמע גע־פינט זיך די אַלטע אונזערע־יטעס'ס שטאָט לונד. אויך דאָרטן לעבן עטלאַכע צענדליק אידישע פאַמיליעס, כמעט אַלע רוסישע אידן. דאָס ביסל אידישקייט שפּילט זיך אָפּ אין דער דאָרטיקער שול, וועלכע איז שטאַרק ענלאַך אויף א בית המקדש אין פּוילן, אַדער גאַליציע.

אהין געפאָרן בין איך איינגעלאַדן נאָר אַנקוקן דעם באַרימטן אַלטן לונד'ער אונ־ניווערסיטעט. מיין שוועדישער באַגלייטער — דערוויסנדריק זיך דאָס איך בין א מאַן מיר געגעבן א גוטע עצה זיך זעען מיט דעם מאַגיסטראַט אַליאַנסקי. אַט אַזאַ טיטל האָט דאָ דער שוחט, וועלכער איז אויך צו גלייכער צייט דער אידישער רעליגיע לערער.

איך האָב זיך ביי א פּאָליציסט ער־קונדיקט וואו עס וואוינט דער "יאַרים־קע מאַגיסטער". אַריינקומענדיק האָב איך אָנגעטראָפן א היימישן אידן זיצ־ן דיק ביי א ברענענדיקער חנוכה לעמפּל מיט א ריגער "פרימאַרגן" אין האַנט, און וועגן איך האָב ביי דעם הער "מאַ־גיסטער" גענומען דערקונדיקן זיך וועגן לונ'דער אידן און אידישקייט, האָט יע־נער זיך נוטמוטיק צעלאַכט. וואָס פאַר א "מאַגיסטער" בין איך אייך? . . . איך בין א פשוט'ער איד, און אַט נאָט אייך אַפּ שלום עליכם.

אין דעם קליינעם אידישן קבוץ איז דאָס א שטיק געשעעניש וועגן עס פאַר־בלאָנדזשעט אַמאָל אַהער א איד פון "דרויסן". דאָ איז נאָך דער איינציקער וויינקל אין שוועדן וואו די אַסימילאַציע האָט נאָך ניט אַזוי טיף אַריינגעדרונגען. מען דערט נאָך צווישן זיך אידיש, און מען אינטערעסירט זיך מער אַדער ווייניקער מיט אידישע אָנגעלעגנהייטן. די קינדער, אָבער, פון די מאַלמער און לונ־דער אידן, וועלכע האָבן שוין גענאָסן א שוועדישע דערציאונג, ציט עס זיי אַרויף צום קאַלטן צפון, צו דער הויפּט שטאָט שטאָקהאָלם וואו זיי ווערן אין אַכציק פאָלן פון הונדערט אויסגעמישט מיט די איינגעבוירענע שוועדישע אידן, אַדער, בעסער געזאָגט, אויסגעמישט מיט די שוועדן, ווייל ס איז בכלל זייער שווער ביי היינטיקן טאָג צו דערקענען א שוועד ביז א שוועדישן אידן.

אחוץ די צוויי שטעט זיינען נאָך פאַ־ראַן אין די קלענערע שטעטלאַך, צע־וואָרפן דאָ אין דאָרט, צו עטלאַכע אידישע משפּחות וועמעס אידישקייט האַלט זיך נאָר אויף די "האַחע פייערטאָגע" אויף אידישע הייסט דאָס פשוט — ימים נור־אים, באַשטעלט מען פון דייטשלאַנד אַדער פון וואַנען עס מאַכט קעגן א חזן, און וועלכער קאָן אויף האַלטן א דרשה און שופר בלאָזן. און דער דאָזיקער חזן איז אפשר די איינציקע פאַרבינדונג פון די דאָזיקע פאַרוואָרפענע אידן מיט'ן אי־דישן רבונו של עולם און בכלל מיט אי־דישקייט. אַזוי שנעל ווי די ימים נע־ראַאיס ענדיקן זיך ווערט אויף דער דאָ־זיקער קאַנטאָקט איבערגעמאַכט אויף ווייטערע צוועלף חדשים.

די צווייטע אַרגאַניזירטע קהלה אין שוועדן איז גאָטעבורג, אַדער ווי מען רופט עס אין שוועדיש געטעבאַרג. דאָס איז אַן אַלטע קהלה, מיט אַלט איינגע־זעסענע שוועדישע אידן מיט א צייער סינאַגאָגע און זייער ווייניק אידיש לע־בען. דער לעבעדיקסטער עלעמענט אין דער קהלה איז ווידער אַמאָל דער איינ־גוואַנדערטער איד.

געטעבאַרג איז די צווייטע גרעסטע אָנגענומען איז ביי דער וועלט, אַז דער מאַן איז דער אכזר, דער פאַרהאַרטעווע־טער, דער גרויזאַמער, און אַז די פרוי איז מילד, נוטהאַרציק, און איז ניט פע־איק אָפּצוטאָן אַזעלכע מעשים, ווי דער מאַן. דער מאַן, דער וואָס יסמוי, איז דער קריגער; ער פירט אָן מלחמות, ער איז דער בלוט פאַרגיסער, דער בלוט דאַר־שטיקער; ער פּרעגלט זיך מיט גאָט, צור קוקנדיק א געשלעג, מאַכט ניט אויס אַפּילו צווישן הענער, הינט, קעץ, און ווער רעדט נאָך א מענער נעשלעג. די פרוי יאָגט זיך ניט נאָך אַזעלכע פאַר־גניגנס; זי דורשט נים אין רייצט ניט צו מלחמה, ניט קיין סך פרויען קוואָ־פען זיך צוצוקוקן ווי מען שלאָגט זיך פארקערט, זי וועט אַט אַטליפן, וואו אַפּעער וואַקסט, אבי ניט צוזעען דאָס דאָס. אַזוי זאָגט די וועלט, און סתם אין דער וועלט אַריין וועט דאָך די וועלט ניט ריידן, מסתמא איז דאָך דאָס אַזוי, דער אמת, איז, אַז דער דורכשניטלאַכע פרוי איז בטבע שטילער, רואיקער, געלאַסענער, מער נוטהאַרציקער און געלאַסענער פון דעם מאַן. אָבער דער דאָזיקער כלל האַלט ניט אימער אויס, דאָס הייסט עס זיי־נען פאַראַן אויסנאַמען ביי אים, עס זיינען פאַראַן אויסנאַמען ביי אים, עס זיינען פאַראַן פרויען, וועלכע שטיינן אין גרויזאַמקייט אַריבער די בייזסטע מענער, און זיי זיינען זיך מחיה, ווען אַנדערע מאַטערן זיך.

מיינען מיינט עס, אַז ווען עס כאַפּט זיך שוין אַרויס א פרוי א מרשעת, איז זי שוין איין מאָל א חחורה, ווען זי פאַרשטעקט א בלויבאַרד, א רינאַלדאַ רי־נאַלדינע אונטער נאַרטל, און נאָט זאָל יעדן איינעם שומר ומציל זיין צו האָבן אירגענט וועלכע מנע ומשא מיט אַזאַ אַנ־טיקן אַזעלכע פרויען, בלוט דורשטיקע מערדערנס, האָט אַט אַרויסגעגעבן און ניט אַרויס יעדעס פאַלן, אין יעדן דור קאָן מען זיי געפינען; כאָטש זיי ווייסן ווי פאַרמאַסקירן זיך, און עס נעמט א צייט, ביז עס געלינגט זיי צו כאַפּן און צו באַ־שטראָפן, ווי זיי האָבן פאַרדינט.

די ביבל דערציילט אונז וועגן דער אידישער קעניגן אזכל, די פרוי פון דעם קעניג אחאב. דאָס איז געווען אַן אמת'ע מרשעת, א בלוט הונט, וואָס צו ליב א קאַפּריז האָט ביי איר א מענשנס לעבן ניט געשפּילט קיין שום ראַלע. אַזוי, ווערט געבראַכט ווען אַיר, אַז איר האָט זיך אַמאָל פאַרגלוסט האָב זאָ ווייגנבערט, וועלכן דער אייגנטימער האָט ניט נע־וואָלט פאַרקויפן. האָט זי געראַטן דעם מאַן, דעם מלך, צו דערמאָרדן דעם באַ־לעבאַס פון דעם ווייגנבערטן און אַלץ איז אַראָפּ שאַ, שטיל אַן פיין. און קיינער האָט קיין פּיפּס ניט געגעבן. און אַז מען וואָלט פּראָטעסטירט, וואָלט דען נע־האַלטן? ווער קען זיך עס משפּט'ן מיט א קעניג, און ווער קאָן דערוואַרטן יר־שר פון א געוואַלבטן? אָבער די אַזבל איז ניט געשטאַרבן מיט איר נאַטירלאַכן טויט, זי האָט געקראָגן איר פּסק און זי איז געטייטשט געוואָרן, ווי א געמיר־נע פאַרברעכערן. דאָס איז אָבער דאָ ניט וויכטיק.

לונ'דער אידן און אידישקייט, האָט יע־נער זיך נוטמוטיק צעלאַכט. וואָס פאַר א "מאַגיסטער" בין איך אייך? . . . איך בין א פשוט'ער איד, און אַט נאָט אייך אַפּ שלום עליכם.

אין דעם קליינעם אידישן קבוץ איז דאָס א שטיק געשעעניש וועגן עס פאַר־בלאָנדזשעט אַמאָל אַהער א איד פון "דרויסן". דאָ איז נאָך דער איינציקער וויינקל אין שוועדן וואו די אַסימילאַציע האָט נאָך ניט טיף אַריינגעדרונגען. מען דערט נאָך צווישן זיך אידיש, און מען אינטערעסירט זיך מער אַדער ווייניקער מיט אידישע אָנגעלעגנהייטן. די קינדער, אָבער, פון די מאַלמער און לונ־דער אידן, וועלכע האָבן שוין גענאָסן א שוועדישע דערציאונג, ציט עס זיי אַרויף צום קאַלטן צפון, צו דער הויפּט שטאָט שטאָקהאָלם וואו זיי ווערן אין אַכציק פאָלן פון הונדערט אויסגעמישט מיט די איינגעבוירענע שוועדישע אידן, אַדער, בעסער געזאָגט, אויסגעמישט מיט די שוועדן, ווייל ס איז בכלל זייער שווער ביי היינטיקן טאָג צו דערקענען א שוועד ביז א שוועדישן אידן.

אחוץ די צוויי שטעט זיינען נאָך פאַ־ראַן אין די קלענערע שטעטלאַך, צע־וואָרפן דאָ אין דאָרט, צו עטלאַכע אידישע משפּחות וועמעס אידישקייט האַלט זיך נאָר אויף די "האַחע פייערטאָגע" אויף אידישע הייסט דאָס פשוט — ימים נור־אים, באַשטעלט מען פון דייטשלאַנד אַדער פון וואַנען עס מאַכט אַן אי־דישן חזן, און אַן אַלטן אידישן שופר בלאָזן. און דער דאָזיקער חזן איז אפשר די איינציקע פאַרבינדונג פון די דאָזיקע פאַרוואָרפענע אידן מיט'ן אי־דישן רבונו של עולם און בכלל מיט אי־דישקייט. אַזוי שנעל ווי די ימים נע־ראַאיס ענדיקן זיך ווערט אויף דער דאָ־זיקער קאַנטאָקט איבערגעמאַכט אויף ווייטערע צוועלף חדשים.

די צווייטע אַרגאַניזירטע קהלה אין שוועדן איז גאָטעבורג, אַדער ווי מען רופט עס אין שוועדיש געטעבאַרג. דאָס איז אַן אַלטע קהלה, מיט אַלט איינגע־זעסענע שוועדישע אידן מיט א צייער סינאַגאָגע און זייער ווייניק אידיש לע־בען. דער לעבעדיקסטער עלעמענט אין דער קהלה איז ווידער אַמאָל דער איינ־גוואַנדערטער איד.

אַנגענומען איז ביי דער וועלט, אַז דער מאַן איז דער אכזר, דער פאַרהאַרטעווע־טער, דער גרויזאַמער, און אַז די פרוי איז מילד, נוטהאַרציק, און איז ניט פע־איק אָפּצוטאָן אַזעלכע מעשים, ווי דער מאַן. דער מאַן, דער וואָס יסמוי, איז דער קריגער; ער פירט אָן מלחמות, ער איז דער בלוט פאַרגיסער, דער בלוט דאַר־שטיקער; ער פּרעגלט זיך מיט גאָט, צור קוקנדיק א געשלעג, מאַכט ניט אויס אַפּילו צווישן הענער, הינט, קעץ, און ווער רעדט נאָך א מענער געשלעג. די פרוי יאָגט זיך ניט נאָך אַזעלכע פאַר־גניגנס; זי דורשט ניט אין רייצט ניט צו מלחמה, ניט קיין סך פרויען קוואָ־פען זיך צוצוקוקן ווי מען שלאָגט זיך פארקערט, זי וועט אַט אַטליפן, וואו אַפּעער וואַקסט, אבי ניט צוזעען דאָס דאָס. אַזוי זאָגט די וועלט, און סתם אין דער וועלט אַריין וועט דאָך די וועלט ניט ריידן, מסתמא איז דאָך דאָס אַזוי, דער אמת, איז, אַז דער דורכשניטלאַכע פרוי איז בטבע שטילער, רואיקער, געלאַסענער, מער נוטהאַרציקער און געלאַסענער פון דעם מאַן. אָבער דער דאָזיקער כלל האַלט ניט אימער אויס, דאָס הייסט עס זיי־נען פאַראַן אויסנאַמען ביי אים, עס זיינען פאַראַן אויסנאַמען ביי אים, עס זיינען פאַראַן פרויען, וועלכע שטיינן אין גרויזאַמקייט אַריבער די בייזסטע מענער, און זיי זיינען זיך מחיה, ווען אַנדערע מאַטערן זיך.

מיינען מיינט עס, אַז ווען עס כאַפּט זיך שוין אַרויס א פרוי א מרשעת, איז זי שוין איין מאָל א חחורה, ווען זי פאַרשטעקט א בלויבאַרד, א רינאַלדאַ רי־נאַלדינע אונטער נאַרטל, און נאָט זאָל יעדן איינעם שומר ומציל זיין צו האָבן אירגענט וועלכע מנע ומשא מיט אַזאַ אַנ־טיקן, אַזעלכע פרויען, בלוט דורשטיקע מערדערנס, האָט אַט אַרויסגעגעבן און ניט אַרויס יעדעס פאַלן, אין יעדן דור קאָן מען זיי געפינען; כאָטש זיי ווייסן ווי פאַרמאַסקירן זיך, און עס נעמט א צייט, ביז עס געלינגט זיי צו כאַפּן און צו באַ־שטראָפן, ווי זיי האָבן פאַרדינט.

די ביבל דערציילט אונז וועגן דער אידישער קעניגן אזכל, די פרוי פון דעם קעניג אחאב. דאָס איז געווען אַן אמת'ע מרשעת, א בלוט הונט, וואָס צו ליב א קאַפּריז האָט ביי איר א מענשנס לעבן ניט געשפּילט קיין שום ראַלע. אַזוי, ווערט געבראַכט ווען אַיר, אַז איר האָט זיך אַמאָל פאַרגלוסט האָב זאָ ווייגנבערטן, וועלכן דער אייגנטימער האָט ניט נע־וואָלט פאַרקויפן. האָט זי געראַטן דעם מאַן, דעם מלך, צו דערמאָרדן דעם באַ־לעבאַס פון דעם ווייגנבערטן און אַלץ איז אַראָפּ שאַ, שטיל אַן פיין. און קיינער האָט קיין פּיפּס ניט געגעבן. און אַז מען וואָלט פּראָטעסטירט, וואָלט דען נע־האַלטן? ווער קען זיך עס משפּט'ן מיט א קעניג, און ווער קאָן דערוואַרטן יר־שר פון א געוואַלבטן? אָבער די אַזבל איז ניט געשטאַרבן מיט איר נאַטירלאַכן טויט, זי האָט געקראָגן איר פּסק און זי איז געטייטשט געוואָרן, ווי א געמיר־נע פאַרברעכערן. דאָס איז אָבער דאָ ניט וויכטיק.

פרויען, וועלכע האָבן מיט זייער גרויזאַמקייט אַרי־בערגעשטיינט די פאַרדאָרבענסטע מענער

די מלכה אזבל. — יעקאַטערינע די צווייטע און אַנדערע, וואָס האָבן זיך אויסגעצייכנט מיט זייער רשעות

פון י. מאַרין

די צנועה קלעאָפּאַטרא, אַט יענע ווייל־דע, אייצנדע שיינהייט, וואָס מענער זיינען ווי וואָקס צונאַנענען געוואָרן פאַר אירן א בליק, אַדער א שמייכל, איז אויך געווען א בייזע באַשעפענעניש, א טיגער, א מענשנס לעבן האָט ניט ביי איר געהאַט אַזאַ באַטרעף, ווי צודריקן א פליג. פלעגט זי שעפּן תענוג, ווען יענער האָט זיך צעמאַטערט. און אַנקוועלן פון אירע אַנ־הענגער, פון אירע קרבנות. א נאָכט לי־בע האָט זיך די דאָזיקע אויסגעלאַסענע פרוי אַרגענען צו פאַרקויפן פאַר א לע־בען. דו ווילסט מיין ליבע פאַר איין נאַכט — נוט, דו קענסט עס קריגן, פלעגט זי זאָגן יענרן ליבהאַבער, אָבער אַ גלייך ווי די נאַכט ווערט פאַרשווינדן, מוזסט שטאַרבן. און מיינע איר, — אַז עס האָבן זיך אודיא ניט געפונען קיין בעלנים אויף אַזאַ ווילדן אַפּמאַך? נאָך וויפל בעלנים! און זי האָט שוין אַר־טונג געגעבן, אַז דער אַפּמאַך זאָל דורכ־געפירט ווערן; קיין לעבעריקער איז שוין יענער ניט ארויס פון איר פאַלאַץ.

אין פאַריז האָט מיט אַרויבער הונ־דערט יאָר צוריק געלעבט א פרוי, וואָס האָט אומגעבראַכט מיט אירע אייגענע הענט עטלאַכע צענדליקער מענער. גע־רופן האָט מען זי מאַראַס דעלאַר, און געווען איז זי א שיינע און געזונטע פרוי, וואָס האָ טמיט איר אויסזעען נעמאַכט דעם איינדרוק פון א נוטהאַרציקער און שטילדע בשעפענעניש. ווער ווייסט ווי גרויס די צאָל פון אירע קרבנות וואָלט געווען, ווען מען זאָל זי ניט געווען כאַ־ראַקטעריזירט אין אַזאַ אַן אופן אין אַ־ריינגעקומען צו איר אין הויז און זי געטאָפּן אויפן פלאַץ מיט איר אַלע־מאַנ־ריכיש, ווי אַ שטיק פאַרבראָכן פלייש, אין אַ־ריינגעקומען אַן אַפּיסל אין אַ פאַרשטעל־לונג, אַז זי האָט אַ מאַן